

WWW.CSOPKLENICE.CZ

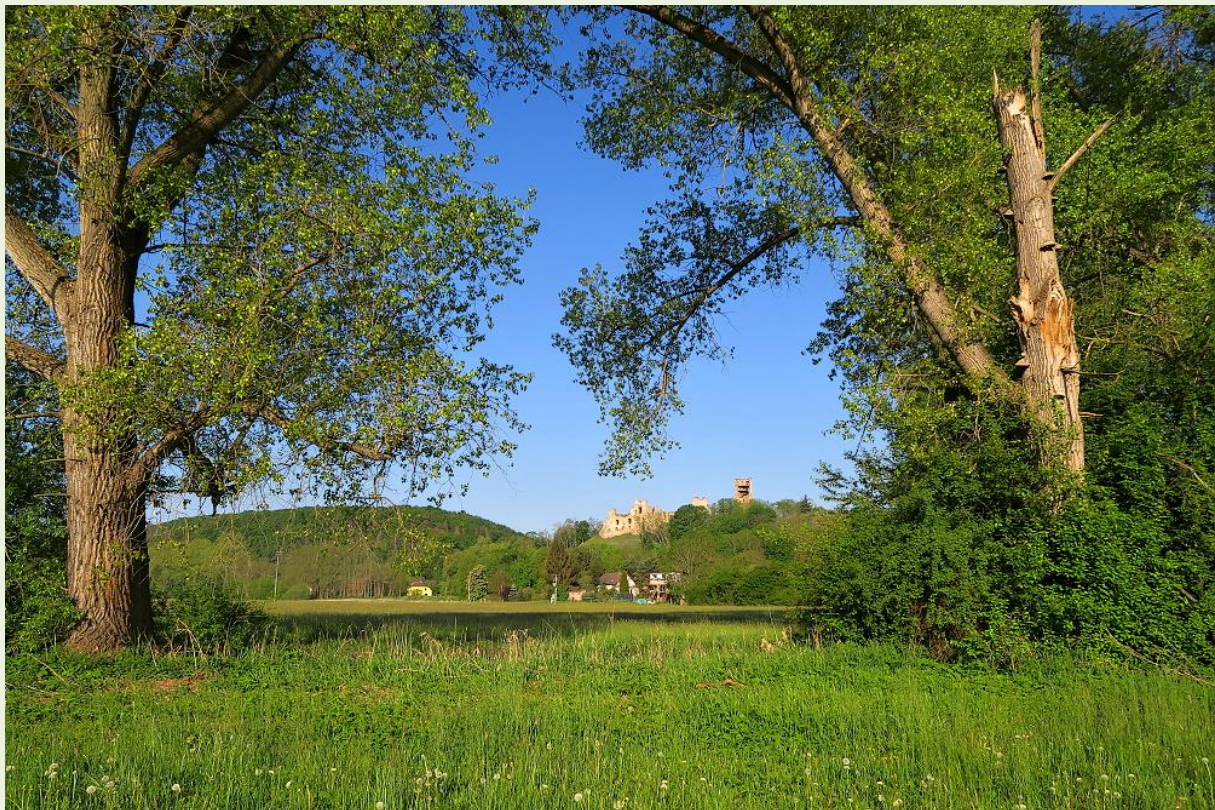
Vážení přátelé,

jistě mi dáte za pravdu, že tento způsob letošního roku se zdá – slovy klasika – poněkud nešťastným. „Poněkud“ je ovšem hodně slabý výraz. Množství všech nenormálností letoška bylo bezesporu mnohem větší než malé. Ale v jednom směru byl tento rok přece jen normální. V počasí! Sice začátkem jara se zdálo, že vylouzneme opět do suchých let, ale pak přišly májové dešťíky – a počasí se vrátilo do poměrů, jaké známe před tzv. globálním oteplováním: teplota a vlhkost normální, ani extrémní sucho, ani ničivé povodně. A všechno správně vykvetlo, vylezlo, začalo běhat a létat ve správný čas a na správných místech. A nejen to: letošní příroda nám připravila i pár radostných překvapení v podobě květin a živáčků, o kterých jsme si už mysleli, že je v naší přírodě díky suchým létům už neuvidíme.

Protože vím, že všichni, co navštěvují naše webové stránky, se zajímají o vše, co se děje v přírodě regionu, připravil jsem pro vás malou reportáž o tom,

jak plynul tento podivný rok v přírodě v blízkém i širším okolí našeho města.

Květiny a živočichové nejsou na následujících snímcích ledasjaké. Žádný obyčejný bělásek zelný nebo sedmikráska. I když i ty jsou krásné. Na snímcích uvidíte skutečné perly přírody našeho regionu, vesměs druhy vzácné nebo ohrožené či chráněné zákonem. Svědčí o mimořádném přírodním bohatství našeho mladoboleslavského regionu. Snímky jsem pořídil při exkurzích společně s mými kolegy, členy Svazu ochránců přírody, ZO Klenice.

JARO

Jinde odemykají jaro žluté petrklíče, u nás v Mladé Boleslavi otočí jarním klíčem [syslíci](#). Ti nejodvážnější vylézají ze zimních nor na radoučské pláni koncem meteorologické zimy. Letos jsme první nedočkavce pozorovali 22. února. A s nimi se na pláni objevují další nedočkavci – mladoboleslavští obyvatelé, kterým se po syslech už notně stýská. Syslíci jsou zatím plaší, za dlouhého zimního spánku zapomněli na lidské dobrodiní, na kukuřici, mrkvičky, jablíčka, salátky a zejména čipsy či další přišernosti.

*Sysel obecný (*Spermophilus citellus*)*

Symbole časného jara jsou vedle sněženek bezpochyby [bledule](#). Nemyslím ty pěstované na zahrádkách před městskými vilkami, ale rostoucí divoce, ve volné přírodě. Takové vzácné místo je nedaleko Dolního Bousova. Údolí s tisíci bílých zvonkovitých květů bledulí vypadá jak zasněžené.

*Bledule jarní (*Leucojum vernum*), ohrožený druh naší květeny.*

S nástupem jara se objevují další jarní symboly. Pampelišky úplně všude, na lukách i v městských parcích, fakt žádná vzácnost. Na rozdíl od – [konikleců!](#) Ty jediné se letos nepovedly. Na stráních u Skalska nebo Bělé pod Bezdězem, kde ještě před pár lety kvetly nahusto, jsme našli jen několik jedinců. Snad se ještě projevila vliv suchých let, snad se znovu vzpamatují. Radost nám ale udělaly koniklece, které se navrátily na stráň pod Saharou – samo sebou tou naší, boleslavskou. Díky úsilí našich členů, kteří tu pro návrat těchto krásných posílů jara vysekali houštiny a posekali hustou trávu. Na klouzavé trávě prudkých

stráních ronili pot a slzy. Konikřece se také statečně drží na další stránce, kde o ně pečují žáci kosmonoské školy.

Konikřec jarní český (Pulsatilla pratensis ssp. bohémica). Vyskytuje se jen ve střední Evropě (ČR, Německo, Polsko, Slovensko, Maďarsko). U nás pouze ve středních a severozápadních Čechách a na jižní Moravě. Patří do kategorie „silně ohrožený“.

A přichází květen. Květů je mnoho, přemnoho, na všechny se nedostane. Tak alespoň ty nejvzácnější a nejcennější. Na radoučských skalkách konečně rozkvétá [devaterka poléhavá](#), naše nejvzácnější rostlina. S tím superlativem vzácnosti nepřeháním. V Čechách se vyskytuje pouze na jediném místě – právě na Radouči. Vzácnější už není. Leda ta, co nežije nikde. Ale to by byl nonsens. Také letos kvetla bohatě mezi pet lahvemi, plechovkami, střepy a cigaretovými špačky, co tu zanechávají romantici, zasněně hledící dolů k Jizeře a na Michalovickou putnu. Zdá se, že devaterce (zatím) ten binec nevadí. Vesele si kvete, ale jen dopoledne. V poledne zlatavě žluté okvětní lístky upadnou – a na nové květy si musíme počkat do druhého rána.

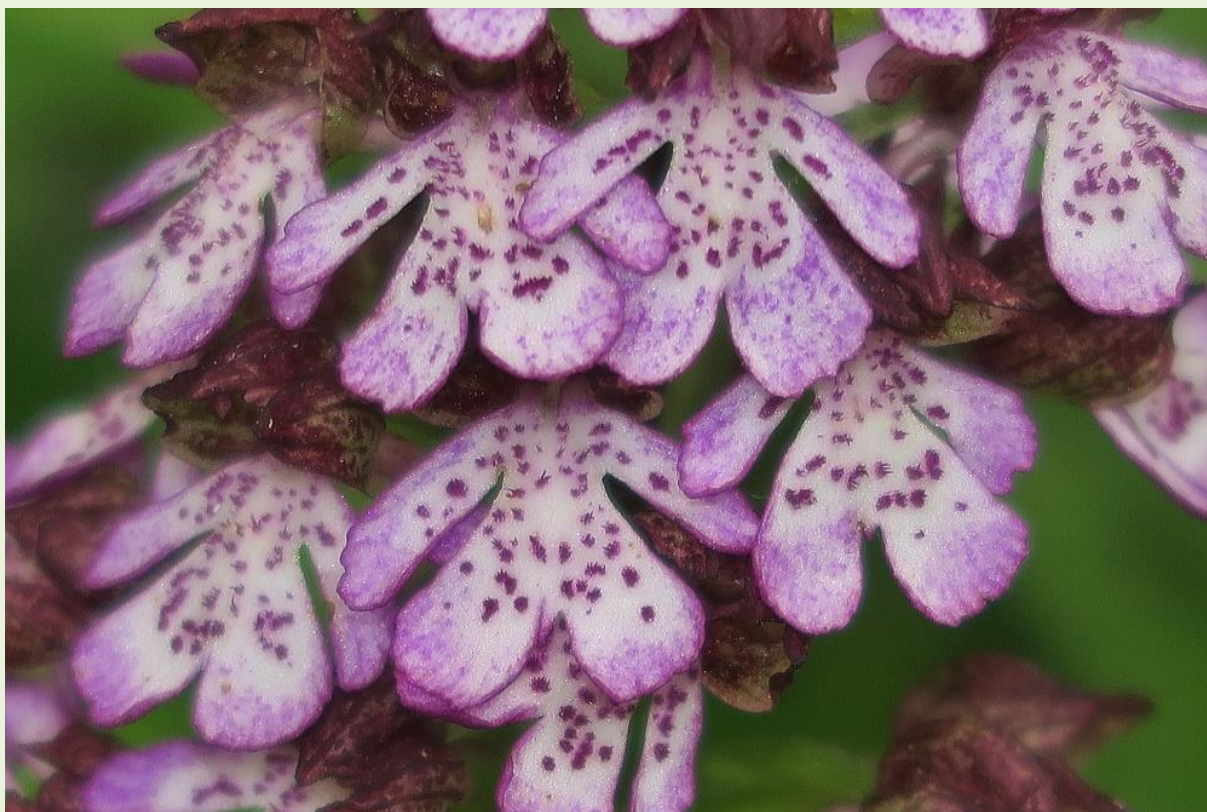
Devaterka poléhavá (Fumana procumbens), spolu s několika málo dalšími nejvzácnější květina Čech.

Rudohlávek kuřáčka (Anacamptis morio) Vstavač nachový (Orchis purpurea)

Jiná velká vzácnost vykvétá v tuto dobu dále od Mladé Boleslavi, v severozápadním cípu bývalého okresu, na Vrchbělé. Je to [rudohlávek kukačka](#), jedna z našich nejcennějších rostlin, v červeném seznamu řazená do nejvyššího stupně ohroženosti, tedy mezi kriticky ohrožené druhy. Botanický skvost patří mezi zemní orchideje.

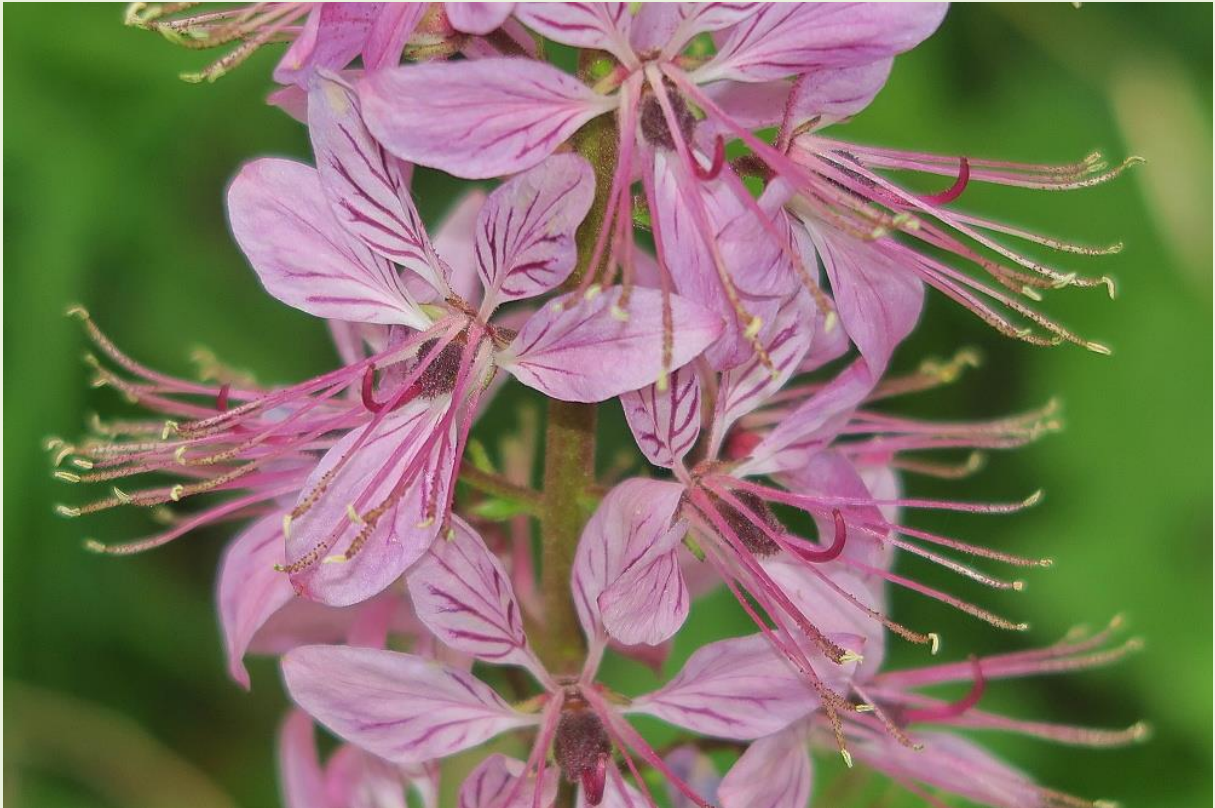
A u orchidejí ještě zůstaneme. Nejvyšší z nich (s výškou až 80 cm) je [vstavač nachový](#). A roste i na Mladoboleslavsku. Na vrchu Baba tvoří dokonce vzácnou bílou formu. Ale letos jsme objevili další místo jeho výskytu, na vrchu Hlavnov u Vlčavy. Toho památného 30. května jsme pro veřejnost pořádali výlet za vzácnou flórou. A na jednom místě jsme uviděli – ne jeden, ne dva, ale stovky vstavačů purpurových, vzácných a silně ohrožených rostlin! Tak to jsme opravdu nečekali...

Vstavač nachový (Orchis purpurea), detail květů.

A nezůstalo jen u vstavačů. Další objev, plný radosti – [třemdava bílá!](#) Rovněž teprve druhá lokalita na Mladoboleslavsku. Ta první je na jednom místě na Chlumu. Statná rostlina s nápadnými podivně tvarovanými květy má několik podivuhodných vlastností. Vylučuje silici, směs olejových látek, které za horkého dne mohou samy o sobě vzplanout. Je-li sucho, mohou tak být zdrojem lesního požáru. A ten hořící biblický keř? Uvažuje se mj. i o třemdavě... Ta má také

vlastnost vpravdě potvornou. Kdo projde v křatasech a tričku vysokým porostem třemdav, má zaděláno na problém. Kde na kůži ulpí třemdavová sílice, tam se objeví ošklivé puchýře. Ale až poté, co postižená místa osvítil slunce...

Třemdava bílá (Dictamnus albus), ohrožený druh naší květeny.

Květen pádí, rozkvétají další a další skvosty. Který představit dřív?

Tak třeba [kosatce sibiřské](#). Kvetou k velké radosti našich ochránců na lesní loučce u Ujkovic, nově vyhlášené jako přírodní památka Dymokursko.

Loučku jsme pro úspěšné přežívání této skvostné květiny a dalších chráněných a ohrožených druhů připravili pravidelným sekáním husté a vysoké vegetace, která vzácné druhy dusila. Výskyt kosatců svědčí, že dílo se zdařilo.

Kosatec sibiřský (Iris sibirica), silně ohrožený.

Divizna brunátná (Verbascum phoeniceum), ohrožený druh.

Jiná loučka, spíše stráňka, se nachází mezi poli u Chudoples. Květen je tu časem květů divizny purpurové. Na rozdíl od svých žlutě kvetoucích příbuzných má modrofialové květy. Zatím se zde těmto navýsost vzácným rostlinám daří skvěle.

K neodmyslitelným květinám vrcholu jara na Chlumu patří ohrožený medovník,
meduňkolistý (*Melittis melissophyllum*)...

... a modrá záplava květů kamejky modronachové (*Buglossoides purpurocaerulea*).

LÉTO

A přišlo léto. Mrkneme se, co nového na Radouči. K času tomu patří vlání kavylu a první květy bělozářek na stráních. Na pláni je nabito. Boleslavské safari, český šafáří. přitahuje zájemce ze široka daleka. Auta před cedulí „Nekrmte sysly“ mají SPZ z Liberce, Karlových Varů, Pardubic... A syslíci řádí. Dávno jim už otrnulo, rozpomněli se na dobrodiní lidiček a vesele chroupají odporně slané brambůrky. A vážit si dobroty lidské se učí i mláďata. Dožadují se dobrot jako odměny za svoji roztomilost, zavěšují se na nohavice a sedícím dětičkám lezou po zádech. Hezké je to.

Sysel je kriticky ohrožený druh! Pamětníci si jistě pamatují doby, kdy sysel byl vedle amerického brouka a imperialismu naším dalším úhlavním nepřitelem, ničícím družstevní úrodu a tudíž ujídající z našeho společného talíře. A abych nezapomněl – sysel nesyslí, tj. nedělá si zásoby na zimu. To dělá křeček,

Radoučské stráně se na nějaký čas zbarví do běla. Vykvětou totiž [bělozářky](#). A je jich tolik, že Radouč vypadá jak zasněžená. Patří k vzácnějším druhům naší květeny, vyžadující zvýšenou pozornost.

Bělozářka větvitá (Anthericum ramosum)

A teď se mrkneme na Chlum!

Chlum od Sýčiny, 15.6.2020.

Koncem června nám náš milý hráštový hřbet, jak Chlum odborně označují geologové, připravil velké překvapení: objevili jsme tu okrotici červenou! Vzácný a silně ohrožený druh orchideje jsme našli pouze v jediném exempláři. Snad jich na Chlumu příště bude více. Alespoň v takovém počtu, v jakém se tu nachází neméně skvostná, i když poměrně hojná lilie zlatohlavá.

Okrotice červená (*Cephalanthera rubra*)

Lilie zlatohlavá (Lilium martagon)

Není česnek, jako česnek. Na Chlumu pod Karlovým vrchem roste hojně jinak vzácný a ohrožený česnek hranatý (Allium angulosum).

A chtělo by to i nějakého živáčka. Vzácného, chráněného a ohroženého. No – kdo jiný, než náš největší brouk, roháč obecný, dnes už stálý obyvatel Chlumu!

Roháč obecný (Lucanus cervus), samec.

Roháč obecný (Lucanus cervus), samice.

Přesuneme se dále na sever, za Bakov, na Rečkov. V bažině kolem potoka Rokytka se ke konci července chystá převzít žezlo královna zdejší květeny – [popelivka sibiřská](#). Své veliké plachtovité listy rozprostřela nad ostatní nízkou vegetací a do téměř dvou metrů vyhnala mohutnou nevětvenou lodyhu. Na ní se chystá rozvinout v hroznovitém uspořádání zlatožluté úbory. Na květy plné nektaru se už těší mnohé druhy hmyzu, zejména paví oka, babočky admirálové a velcí perleťovci. Díky hustě rostoucím rozkvetlým popelivkám dostane celý mokřad zlatožlutý háv. Popelivka je velmi vzácná a v nejvyšším stupni ohrožení, Rečkov ale není jediné místo výskytu v Čechách. Popelivka roste ještě na Klokočce, u tůně Valcha u Bělé pod Bezdězem, na Jestřebských slatinách, a byla také objevena na Šumavě.

Popelivka sibiřská (Ligularia sibirica)

Někdy na přelomu 70. a 80. let vědci řešili, jestli popelivka byla u nás od nepaměti, nebo je zavlečená a tedy nepůvodní. Z toho důvodu na močálu vykopali hlubokou jámu, zkrátka – sondu do hlubin času. A jámu jaksi zapomněli znovu zaházet. A v roce 1980 do ní při jiném výzkumu zapadl jeden zoolog. Návštěvník procházející Rečkovem cítí ve vzduchu nektar, omamné vůně květů a máty. A netuší, že vonný povrch pod sebou skrývá odporně páchnoucí břečku. Ubohý zoolog se sice z jámy vyhrabal, jeho odor by mu ovšem záviděl i tchoř. A co zbývalo nebohému vědátorovi? Do vlaku si netroufl, přes vesnice nemohl, psi by ho sežrali. Tak domů pěšky oklikou asi 14 km přes hory a lesy... V roce 1981 ve výzkumu pokračoval. Na témže místě. Ano – uhodli jste. Přes veškerou opatrnost – hup! – a byl v jámě znovu. Tak nezbývalo, než opět 14 km, cestou necestou. No, stezku jsem měl od loňska už vyšlapanou...

*A teď navštívíme louky kolem Jizery, mezi Josefovým Dolem a Dalešicemi.
Dříve, než nám je posečou.*

Srpnová louka u josefodolského jezu s hustým porostem krvavců totenů.

*Rostou tu nahusto krvavce, na nichž je svou existencí zcela závislý jeden chráněný druh motýla, [modrásek bahenní](#) (*Phengaris nausithous*).*

Jeho housenky se totiž živí jen květy krvavce. Potud nic zvláštního, i housenky jiných druhů motýlů mají jednostrannou potravu. Ale něco podivného se stane, když housence modráška květ krvavce přestane chutnat. Spadne na zem, kde ji najde – mravenec. Protože housenka se podobá mravenčím larvám, odnese ji do svého hnízda. A z býložravé housenky se stane dravec. Až do svého zakuklení se živí vajíčky, larvami i kuklami mravenců. V květnu se v mraveništi zakuklí a v červenci vyleze z mraveniště dospělý motýl. Samičky nakládou na rozkvétající krvavce vajíčka – a celý cyklus se opakuje.

PODZIM

K pozdnímu létu a dnům časného podzimu neodmyslitelně patří ozdobné pavoučí sítě vyrobené z nejjemnějších hedvábných vláken. Orosených (a někdy i jinovatkou postříbřených) pavučin není možné si nepovšimnout. Jsou všude.

Obdiv vzbuzují především geometricky přesné sítě křížáků. Pár pavoučků si předvedeme. Ale je mou povinností upozornit, že na fotkách vypadají zvětšení pavouci dost hrůzostrašně. Kdo tedy má z pavoučků fobii a za děsivou příšeru

považuje i drobnou pavučenkou, ať se raději rychle a se zavřenýma očima probojuje o tři stránky dále. Pro ty statečné mám jako prvního zajímavého pavouka populárního [křížáka pruhovaného](#). Není vzácný, naopak. Vždycky tak hojný nebyl, vlastně v Čechách nežil vůbec. Celá historie jeho výskytu u nás začíná – na Mladoboleslavsku. Konkrétně u Benátek nad Jizerou, kde byl zjištěn v Čechách vůbec poprvé v říjnu roku 1991 – a to na vojenském újezdu Mladá. Od té doby se široce rozšířil a vyskytuje se teď téměř všude na otevřených a osluněných místech. Například na loučkách na úpatí Baby mezi lesem a dálnicí. Nebo na Radouči. Exoticky vypadající pavouk připomínající svým zbarvením vosu je znám svým kanibalizmem. Mnohem menší sameček nemá proti obří samici žádnou šanci, po milostném aktu ta ukrutnice nápadníka zakousne, obalí pavučinou a vysaje. Nezáviděníhodný osud...

Křížák pruhovaný (Argiope bruennichi)

Letos 3. října jsem se šel podívat, co nového na Radouči. Byl krásný slunný vlhký den. Na pláni klid a mír, syslíci už sladce spali v norách, ve slunci se třpytila vlákna, která tu zanechávali bábileti. (Krásný termín, nedávno jsem ho objevil v jedné staré přírodovědné knize z 19. století.) Devaterka kypodivu ještě sem tam kvetla. A na skalčkách pobíhali – [stepníci](#). Tak to bylo velké překvapení. Naposledy jsem je tu viděl před devíti lety, jejich znovuobjevení je vskutku památným dnem pro Radouč. Pro nás, kteří máme pavouky rádi, je stepník rudý opravdový pavoučí krasavec. Vyskytuje se u nás vzácně v několika nejteplejších oblastech, kde žije v zemní noře. Podstatně větší a černě zbarvené samice trvale, dospělí samci na podzim z nor vylézají, pobíhají po povrchu a hledají nory samic.

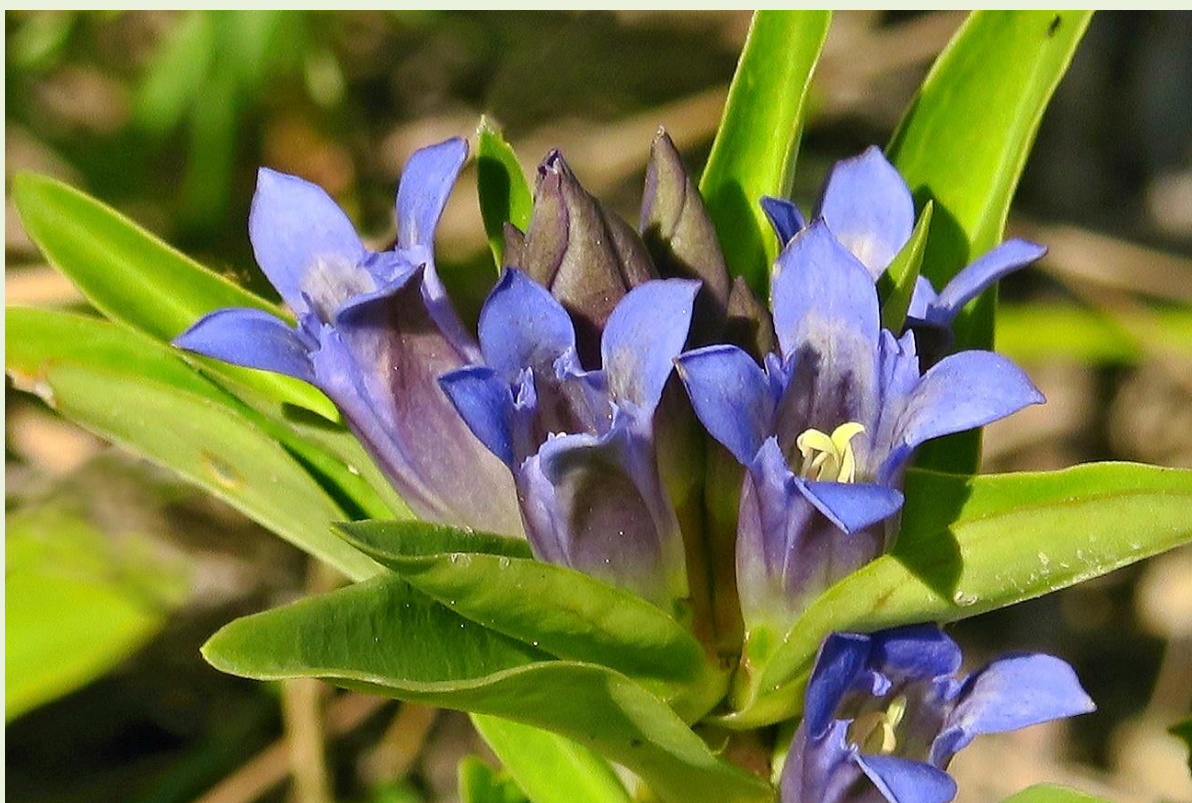
Stepník rudý (*Eresus kollari*)

A pavouk do třetice: na pláni jsem našel do chumáčů spletené laty třtiny – typická hnízda [zápřednice jedovaté](#). Hodně opatrně jsem se do hnízd podíval – byla tam spousta mládětek, hlídaných ostrážitými matkami. Jen kousnout... Tak tyhle obávané příšerky máme už i v Mladé Boleslavi.

Zápřednice jedovatá (Cheiracanthium punctorium)

*Od jedovatých potvor raději za krásnými květy podzimu. Svou nedostižnou modří vynikají mezi usychající a žloutnoucí vegetací hořce. Na Mladoboleslavku se vyskytují dva druhy. Silně ohrožený [hořec křížatý](#) (*Gentiana cruciata*) letos hojně kvetl na pláních bývalého vojenského prostoru u Benátek nad Jizerou.*

Na už zmíněné lesní loučce u Ujčovic jsme vhodnými terénními zásahy umožnili rozvoj jiného druhu, kterým je hořec hořepník.

*Hořec hořepník (*Gentiana pneumonanthe*), silně ohrožený druh.*

*A spolu s ním se tu letos rozrostl i vzácný a silně ohrožený hvozdík pyšný (*Dianthus superbus*).*

Na jedné malé loučce se letos dařilo i další květině, opravdové raritě, kterou je kriticky ohrožený hořeček nahořklý. O loučku a zdárné přežívání této velké botanické vzácnosti se starají mladí ochránci přírody z Dolního Bousova.

*Hořeček nahořklý (*Gentianella amarella*)*

V říjnu při jedné ze záchranných prací na lokalitě hořců křížatých, tentokráte na Vrchbělé, jsme objevili další vpravdě exotické tvory: „...s rukama sepjatýma kudlanky nábožné.“ (Vzpomínáte na slavný monolog Vlasty Buriana?)

Je to první nález na území Mladoboleslavská. Velký hmyz sedící nehybně na vegetaci vypadá mírumilovně, ale opak je pravdou. V hmyzí říši platí za tygra a před jeho loupeživýma předníma nohama opatřenýma řadou zubů si není jist žádný drobný tvor. Ani sameček, na kterém si samice pravidelně pochutná. Jako u křížáků. Štěstí, že kudlanka má délku těla kolem osmi centimetrů. Kdyby měla dva metry, asi bychom po loukách tak bezstarostně nechodili...

Kudlanka nábožná (Mantis religiosa)

To bylo pár letošních postřehů z království divočiny kolem Mladé Boleslavi. Milí přátelé, budeme rádi, když se s námi podělíte o zajímavá pozorování na svých procházkách po přírodních koutech našeho regionu. Rádi vás přivítáme na našich pravidelných výletech za poznáním, které pořádá po veřejnost naše základní organizace ČSOP Klenice. A doufejme, že akce budou v příštím roce už bez roušek. Do té doby pevné zdraví a pohodu přeje

Tonda Kůrka.

tonda.pavouk@centrum.cz

